

4

Israël vecht om
voortbestaan

10

Videoserie over
jongeren in Israël

11

Om de bron van
het christelijk
geloof

jaargang 69

nummer 4

november 2024

Israëlmagazine

verbonden

Bij de foto op de voorpagina:

Overall in Israël herinneringen aan de gijzelaars. Op de voorpagina Kfir Bibas (1), de jongste gijzelaar in handen van Hamas. Ook zijn broertje Ariel (5) en zijn ouders zitten vast in de Gazastrook, als ze nog leven. De grootouders werden op 7 oktober vermoord.

Verschil van dag en nacht	3
Israël vecht om voortbestaan	4
Een jaar later...	6
'God on high... Bring them home'	7
Rechtspreken over Israël	8
Video's over de Israëlische jeugd	10
'De bron openhouden'	11
De Joodse Raad Serie <i>Israël en de kerk</i>	12

Vergeef ons, onze Vader, want
wij schoten tekort, scheld ons kwijt,
onze Koning, wat wij misdreven;
want kwijscheldend en vergevend zijt Gij.
Gezegend Gij, Heere, Genadige,
die zoveel vergeeft.

De zesde bede uit het Achttiengebed

Verbonden is een uitgave van het deputaatschap Kerk en Israël van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland. Aan Verbonden ligt de visie ten grondslag dat kerk en Israël diep en voorgoed verbonden zijn. Het blad biedt bezinning op kerk, Israël en jodendom en de ontmoeting hiertussen. Het deputaatschap is een van de partners in het Centrum voor Israëlstudies (CIS). Een door het CIS uitgezonden Israëlconsulent geeft in Jeruzalem gestalte aan deze ontmoeting en doet hiervan in Verbonden geregeld verslag.

colofon

Commissie van redactie: ds. A. Brons, drs. L. van Dalen, dr. C.M. van Driel, dr. A.J. den Heijer
Eindredacteur: C.M. van Driel, e-mail: cmvdriel@solcon.nl
Website: www.kerkenisrael.nl
Contact deputaten Kerk en Israël: e-mail: info@kerkenisrael.nl
Administratieadres: Landelijk kerkelijk bureau van de Chr. Geref. Kerken, Ghandistraat 2, 3902 KD Veenendaal, Postbus 334, 3900 AH Veenendaal, tel.: (0318) 582350 fax (0318) 582351, e-mail: adressenbeheer@cgk.nl
Penningmeester: P.A.J. Pruijssers, e-mail: penningmeester@kerkenisrael.nl, tel.: (0416) 85 12 96, Bankrekeningnummer: NL19 INGB 0000 3652 71, t.n.v. Dep. Kerk & Israël Chr. Geref. Kerken te Veenendaal

Voor legaten en schenkingen kunt u contact opnemen met de penningmeester, hij geeft ook gaarne informatie over diverse aan te bevelen projecten.

Lieuwejan van Dalen

Verschil van dag en nacht

Soms zie je in Nederland dingen gebeuren die je nauwelijks kunt geloven. Ik denk aan de gebeurtenissen op 7 oktober jl. Op diverse plekken in ons land werden de Israëlische slachtoffers van de terreuraanval van Hamas herdacht: kinderen, jongeren en ouderen. In Israël spreekt men van de 'grootste ramp na de Holocaust'. Het land is verscheurd. Het volk is getraumatiseerd.

Maar daar hebben sommigen in Nederland geen boodschap aan. Ze grepen juist die datum aan om hun tegengeluid te laten horen: 'From the river to the sea, Palestine will be free.' Als het daarbij gebleven was, was het diep triest. Maar helaas was het nog erger dan dat.

Traumatisch

Op de Dam kwamen mensen samen om de slachtoffers van de Hamasterreur te herdenken. In koelen bloede werden Israël's, Arabieren, Amerikanen en arbeidsmigranten uit Azië afgeslacht. Daarbij kwam dat vele vrouwen en meisjes werden verkracht voordat ze vermoord werden, zoals de documentaire *Screams Before Silence* in beeld brengt. Het lijkt een vooropgezet plan van Hamas te zijn geweest. Een andere documentaire, gemaakt vanuit het perspectief van de jongeren die op het dansfestival waren, *We Will Dance Again*, laat zien wat daar gebeurde. De rillingen lopen over je rug als je alleen al de trailer bekijkt. Nooit mag dit kwaad gebagatelliseerd of vergeten worden! Daarom waren velen samengekomen in Amsterdam.

Berichtgeving

Er was een groep die vond dat juist op 7 oktober een ander geluid gehoord moest worden. Zo stonden er die dag twee groepen die iets duidelijk wilden maken. De boodschap die ze uitdroegen, was een verschil van dag en nacht. Op een blog van de NOS was daar het volgende over te lezen: 'In Amsterdam zijn vanmiddag rond de pro-Israël-manifestatie en de pro-Palestina-demonstratie zo'n 320 mensen aangehouden, meldt de politie. Twintig van hen

Een pro-Hamas demonstratie in Amsterdam met het antisemitische stereotiep van Joden als moordenaars van Palestijnse kinderen (beeld: Alfred Muller)

zijn gedurende de dag voor "allerhande feiten" aangehouden, zoals het verstoren van de openbare orde, belediging en het afsteken van vuurwerk. Zij zijn naar een cellencomplex overgebracht.'

Wat een misleidend bericht van de NOS! Het is helder dat de arrestaties niet plaatsvonden 'rond' de beide events, maar bij of vanuit de pro-Palestina-demonstratie. De herdenking op de Dam verliep vredig en waardig. Er werd gezongen en gebeden. Er werd een grote vlag van Israël uitgerold. Geweldsverheerlijking was er niet te vinden. Maar zoals zo vaak verdoezelde de NOS weer de feiten. Zelfs de weergave in de media kan een verschil van dag en nacht zijn met wat er werkelijk gebeurd is. Inmiddels is bekend dat er flyers werden uitgedeeld waarop de terreur van Hamas werd geprezen. Over antisemitisme gesproken... «

Joodse symbolen

Smeekbeden

In het 'Achttiengebed', het joodse hoofdgebed, staan enkele smeekbeden waarin om de komst van Gods Koninkrijk wordt gevraagd. Zo vraagt men om inzicht en wijsheid om te kunnen onderscheiden waar het op aankomt in ons leven. Echt inzicht wordt ontvangen van God vanuit de Thora. Het voert terug tot *avoda*, *dienst aan* God en de naaste. Wie terugkeert tot de Thora ontdekt zijn gebrek aan inzicht en zijn overtredingen. Hij doet boete en smeekt om vergeving bij God die als *goël*, verlosser, wordt aangeroepen. Ook Jezus leerde bidden 'en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze. Op de foto een 'Zoon der wet' die Thora studeert en gebedsriemen draagt.

Israël vecht om voortbestaan

Een jaar geleden leek het nog om een beperkt conflict te gaan tussen de radicaal-islamitische Hamas en Israël. Inmiddels is het uitgegroeid tot een oorlog tussen enerzijds de proxies van Iran, Iran zelf en anderzijds Israël en de VS. Beide blokken hebben weer andere landen achter zich staan. De oorlog duurt nu al meer dan een jaar. Is het einde in zicht?

De eerste beelden die ik van de oorlog te zien kreeg op 7 oktober 2023 waren gemaakt door de terroristen zelf. Ze hielden een Israëliisch gezin met twee kinderen onder schot in de woonkamer. Het been van de vader zat onder het bloed.

In Israël begon het door te dringen dat er een catastrofe had plaatsgevonden. Het was Simchat Thora, de feestdag waarop de Joden vieren dat ze de wet hadden ontvangen. De Hamasbeweging vuurde duizenden raketgranaten op Israël af. Terroristen drongen het land binnen met hanggliders, motoren en jeeps. Ze vermoordden circa 1200 burgers en militairen en namen 251 gijzelaars mee. De meeste slachtoffers waren Joodse Israëliërs, maar onder hen bevonden zich ook Israëliische Arabieren en buitenlanders. Dit was de grootste massamoord op Joden sinds de Holocaust.

De terroristen maakten zelf beelden van hun pogrom om ze vol trots uit te zenden op de sociale media. Huilende kinderen stijf tegen hun huilende ouders aangedrukt. Bebloede gijzelaars met doodsangst in hun ogen. En nog veel en veel gruwelijker. De Israëliische televisiekanalen zonden deze erge video's niet uit. Wie ze wel bekeek waren leden van de Israëliische veiligheidsdienst Shin Beth teneinde een lijst op te stellen van de daders – die hun lot niet gaan ontlopen.

Het ondenkbare gebeurde

De pogrom schokte Israël diep. De staat was opgericht om een veilig thuis te bieden voor de Joden. Huizenverbrandingen en massamoord zoals de Joden kenden van Europa zouden tot het verleden behoren. Het land had immers een sterk leger, dat 'altijd paraat' is zoals een officier mij eens verzekerde. Het ondenkbare gebeurde: Israël was niet paraat en bleek minder veilig dan velen dachten. Met dergelijke vijanden als burens, bevond Israël zich in een strijd om zijn voortbestaan.

Voor de meeste families van de gijzelaars was van meet af aan duidelijk waar de prioriteit moest liggen. Dat was een akkoord met Hamas om hun geliefden terug te krijgen. Hun land moest dus voldoen aan de voorwaarden die de vijand stelde. Dat was terugtrekking uit de hele Gazastrook en vrijlating van honderden terroristen in Israëliische gevangenissen.

Uitbreiding conflict

Het kabinet echter stelde als doel Hamas te verslaan en de gijzelaars terug te brengen. Ook wilde premier Netanyahu dat het leger controle hield over de Philadelphi Corridor, de landstrook in Gaza langs de grens met Egypte waaronder de tunnels liepen voor wapenaanvoer. Hamas wil die streek om begrijpelijke redenen terug.

Kibboets Be'eri na de invasie van Hamas-terroristen (beeld: GPO)

Het conflict breidde zich snel uit. De volgende dag, 8 oktober 2023, wierp de belangrijkste bondgenoot van Iran, Hezbollah, zich in de strijd met raketten. Maar de Radwanstrijders van Hezbollah vielen Noord-Galilea niet binnen via het geavanceerde tunnelcomplex dat ze hadden aangelegd. Beschietingen van de Houthis in Jemen op schepen in de Rode Zee die naar Israël zouden varen, volgden. Dit jaar schoot Iran ook zelf raketten en andere projectielen naar Israël om wraak te nemen op Israëliische aanvallen.

'Successen'

In het begin leek het dat Hamas-leiders – in eigen optiek – 'successen' hadden geboekt. Het lukte de terreurgroep om bondgenoten als Hezbollah en de Houthis in de strijd te trekken.

De opzet van Hamas eigen burgers als menselijk schild te gebruiken, had een gewenst effect. Burgers werden slachtoffer van het Israëliisch geweld. Op deze wijze konden pro-Palestijnse activisten en oppervlakkige media Israël afschilderen als een wrede land, dat buitenproportioneel geweld gebruikt en vooral 'vrouwen en kinderen' treft. Een toenemende sympathie voor de Palestijnen en haat tegen Israël was het gevolg.

Met de leus 'From the river to the sea, Palestine will be free' slingeren radicaal-linkse en islamitische betogers de ideologie van Hamas de wereld in dat er geen plaats is voor een Joodse natie. Linkse betogers beschouwen zionisme als kwaadaardig verschijnsel omdat het een vorm van kolonialisme zou zijn dat ten koste gaat van de oorspronkelijke bewoners. Deze redenering gaat finaal voorbij aan het feit dat er altijd Joden hebben gewoond in het land – ook in de afgelopen 2000 jaar.

Islamitische betogers op hun beurt vinden dat er geen Joodse staat mag zijn op wat eens islamitisch land was. Dit is voor westerlingen met een atheïstisch-materialistische wereldbeschouwing moeilijk te vatten. Omdat voor hen godsdienst geen rol speelt, zijn ze geneigd te denken dat dat ook voor de rest van de wereld geldt. Doordat de leiders van Iran en van Irans proxies zich graag afbeelden met de Rotskoepel op de achtergrond, tonen ze wat hun belangrijkste doel is: de Al-Aqsa-moskee in Jeruzalem. Héél 'Palestina' moet terugkeren onder de banier van islam.

Niet als gepland

Maar de strijd verloopt niet als gepland. Het brein achter het 7 oktober bloedbad, Yahya Sinwar, is geliquideerd en Hamas inmiddels militair nagenoeg verslagen. Hezbollah is verzwakt en zijn topman, Nasrallah, heeft zijn einde gevonden. De infrastructuur van de Houthis is beschadigd door bombardementen. Met deze te-

Een met bloed besmeurde kinderkamer in Kibboets Nir Oz (beeld: GPO)

genvallers heeft Iran een deel van zijn slagkracht – de proxies die Israël moeten aanvallen – verloren. De kans bestaat dan ook dat er een staakt-het-vuren komt. Dat lijkt voor beide zijden gewenst. Israël wil echter wel zien dat Hamas geen controle meer uitoefent over de Gazastrook en dat Hezbollah verdwijnt uit Zuid-Libanon, zoals de VN-Veiligheidsraad resolutie 1701 uit 2006 al eiste. Pas dan kunnen de Israëliërs met een enigszins gerust hart hun dorpen en bedrijven in de grensgebieden weer opbouwen. Hamas, Hezbollah en andere proxies hebben ook veel op te bouwen – bij voorkeur met hulp uit het buitenland. Ze zullen zich met de steun van Iran dan kunnen voorbereiden op de volgende oorlogsronde tegen Israël.

Oplossing

Om die volgende uitbarsting te voorkomen hebben politici en diplomaten – inclusief onze minister van Buitenlandse Zaken Veldkamp – 'de oplossing' weer uit de kast gehaald. Dat is de oprichting van een Palestijnse staat naast Israël. Dan zou er vrede neerdalen in het Midden-Oosten.

Het is duidelijk dat bij hen de betekenis van 7 oktober niet is doorgedrongen. Weg is het vertrouwen dat sommige Israëliërs nog in de Palestijnen hadden. Het aantal Israëliërs dat iets ziet in een tweestatenoplossing is verder geslonken. Iran, Hamas, de Islamitische Jihad en andere groepen zullen dankbaar gebruik willen maken van die staat om effectiever dan ooit te kunnen losbeuken op de Joodse natie.

Het is duidelijk wat vooralsnog het hoofdprobleem is: Iraanse leiders steken miljarden dollars in de strijd tegen Israël, die bij voorkeur hun proxies moeten uitvoeren. Niemand moet zich dan ook verbazen als de pijlen van Israël en de VS zich op de Iraanse leiders richten. Het doel daarvan is een verandering van regime te bereiken. Pas als dat gebeurt, heeft het Midden-Oosten kans om op te knappen. «

Een jaar later...

Op 7 oktober waren er in Nederland verschillende herdenkingen van de afschuwelijke gebeurtenissen in Israël van een jaar daarvoor. Hier in Israël waren er wel plekken waar herdacht werd, maar het was geen nationale dag van rouw. Het voelde ook alsof er nog geen plaats is om te herdenken.

Recent kwam in het nieuws dat er een dag van nationale rouw is die begint op zaterdagavond 26 oktober tot de avond van 27 oktober. Deze datum is gekozen omdat dit kort na Simchat Thora is. Simchat Thora is normaal een feestelijke dag, maar zal dit jaar beladen zijn. Zoals gezegd voelt het ook alsof er nog geen plaats is om te herdenken. Op 10 mei 1941 werd er in Nederland ook geen Dodenherdenking gehouden. Herdenken heeft te maken met het verleden, maar de oorlog die op 7 oktober 2023 begon, is nog geen verleden tijd en het ziet er niet naar uit dat dit snel gaat gebeuren...

Hartverscheurend

Op de avond van 7 oktober was er een uitzending van de families van de gegijzelden en anderen die geliefden hadden verloren. Een vrouw die vertelde over een gezin bestaand uit een vader en moeder en twee kinderen, waarover ze op 12, 13, 15 en 18 oktober iedere keer hoorde dat één van de gezinsleden niet meer leefde. Of het verhaal over een kind dat vraagt wanneer papa terugkomt. Hartverscheurend. Nog steeds hebben veel families te maken met een slopende onzekerheid over het lot van hun familieleden. En dit hoor je niet meer op het nieuws, omdat het – helaas – geen nieuws meer is, maar een bittere werkelijkheid die iedere dag weer een dag langer duurt.

Veerkracht

In het midden van de pijn en het trauma, gaat het leven

door. De veerkracht van Israël is iets dat bijna spreekwoordelijk is (of zou moeten zijn). Ik sprak iemand die vertelde hoe er tijdens een bruiloft een luchtalarm afging vanwege inkomende raketten en iedereen een veilige plek moest zoeken. Maar daarna ging het huwelijksfeest gewoon door. Juist in het licht van de voortdurende bedreigingen van het volk, lijkt het wel alsof het leven intenser geleefd en gevierd wordt dan wij in het Westen gewend zijn.

Waarom bidden?

De veerkracht is één kant, maar er is ook een andere kant. Sinds kort neem ik deel aan een cursus over 'tefila' (gebed) op het Fuchsberg Center. Onze docent vroeg ons om ons voor te stellen en te vertellen waarom we wel/niet bidden. Dit leidde tot een diep gesprek over wat het gebed betekent. Het was de dag na de begrafenis van Hersh Goldberg-Polin. Hij was één van de gezichten van de gegijzelden vanwege de ijver van zijn ouders om hem terug te brengen. Van de paus tot het Amerikaanse congres, overal vroegen (én vragen!) ze aandacht voor het lot van de gegijzelden. De poster met daarop zijn foto hangt nog overal op in de buurt waar wij wonen, nu ook regelmatig met woord 'slicha' (sorry) erop. Uiteindelijk werd hij doodgeschoten gevonden in een tunnel van Hamas. Hij woog nog 53 kilo. Met zijn ene hand die nog overgebleven was, heeft hij nog geprobeerd zich te beschermen. Eén van de deelnemers zei de dag na de begrafenis: 'Van-

daag weet ik niet waarom ik bid.' Een ander vertelde over de moeite die hij had met een zin uit één van de Joodse gebeden, namelijk de zin over God die de gevangenen bevrijdt. Toen deze zin tijdens de afgelopen Grote Verzoendag gebeden werd, riep iemand deze zin door de synagoge. Het laat zien hoe men hier betrokken is op het lot van de gegijzelden en het verlangen dat God ze bevrijdt. Maar de politieke en militaire situatie wat betreft Gaza ziet er op dit moment uitzichtloos uit. Alleen een wonder kan de overige gegijzelden redden...

Hoe verder?

Het liefst zou ik hoopvol zeggen dat er snel een einde komt aan het bloedvergieten. Op dit moment ziet het er niet naar uit dat dit gaat gebeuren. Hamas en Hezbollah (en op de achtergrond, en inmiddels steeds meer naar

Iedere dag weer een dag langer

de voorgrond: Iran) willen de oorlog het liefst zo lang mogelijk rekken en waar mogelijk ook uitbreiden, zolang het hun zelf niet te veel kost. Tegelijk is de Israëlische samenleving ook verdeeld over de vraag de oorlog wel of niet beëindigd moet worden. In een recente peiling zei 53% van wel en 43% van niet. Een vraag die je hier ook regelmatig hoort is wat het plan van de regering nu precies is. Er wordt op de korte termijn gehandeld, maar wat is het plan voor de langere termijn? Hoe krijg je de mensen die wel vreedzaam samen willen leven in beweging? En als ze in beweging komen, welke kant moeten ze dan op gaan bewegen? In het Westen heeft men de antwoorden op die vragen al klaarliggen, maar hier geloven velen niet in die 'oplossingen'. Het maakt soms moedeloos. Tegelijk houden we ons in deze tijd vol van oorlogsgewoel, onzekerheid en spanning vast aan de geloofswetenschap dat de toekomst van Israël en van het hele Midden-Oosten in Gods handen ligt. «

Jacco Overeem

'God on high... Bring them home'

Op 7 oktober jl. werd op tal van plaatsen de bloedigste aanslag in Israël sinds de oprichting van de staat herdacht. Een datum die voor altijd in ons geheugen gegrift zal staan en die grote invloed had op het jaar dat volgde. Dagelijks vielen en vielen er slachtoffers in de oorlog, waarin naast Gaza, nu ook Libanon betrokken is en waarvan het einde nog lang niet in zicht is. Kan het menselijkerwijs ooit nog goed komen?

Die vraag geldt overigens niet alleen voor het Midden-Oosten, maar ook voor ons eigen land. In onze hoofdstad was 7 oktober niet alleen een dag van herdenken, maar ook van protest en demonstratie. Onze invloed op de complexe situatie in het Midden-Oosten is minimaal, maar lukt het überhaupt nog wel om in onze eigen context naar elkaar te luisteren en mee te leven? Betrokken te zijn bij het leed en de pijn van elkaar? Oog te hebben voor elkaars verdriet?

Zelf was ik één van de vierhonderd genodigden bij de officiële herdenkingsbijeenkomst in de Rav Aron Schuster synagoge of Obrechtsjoel in Amsterdam. Vooral de woorden van Noam Safir bleven me bij. De kleindochter van gijzelaar Shlomo Mantzur vertelde hoe haar opa (Holocaustoverlevende!) werd geboeid, geslagen en ontvoerd in zijn eigen auto. 'Sinds 7 oktober staat mijn leven stil. Ik weet nog steeds niet hoe het met mijn opa gaat', zei ze.

Niet veel later klonk de emotionele smeekbede 'Bring them home'. Het was een vertolking van het bekende lied 'Bring him home' uit 'Les Misérables'. In deze musical bidt Jean Valjean dat zijn toekomstige schoonzoon Marius wordt bewaard wanneer hij zich aansluit bij de Franse revolutionairen. Nu was het herschreven tot een gebed voor de 101 gijzelaars die, als ze nog leven, nog steeds zijn overgeleverd aan hun gijzelnemers. Met tranen in de ogen heb ik de woorden meegebeden...

Ergens in het gebied van Samaria liggen symbolisch 12 stenen met de zegels van de 12 stammen. Hier die voor Ruben.

Rechtspreken over Israël

In de tekst van Mattheüs 19 vers 28 valt op dat de uitdrukking ‘de twaalf stammen’ terugkeert in het Nieuwe Testament. Maar waar zijn ze? Waar wonen ze? Wonen ze nog als aparte stammen op hun eigen grondgebied?

De periode van de ballingschap heeft wat dat betreft alles door elkaar geschud. Alhoewel..., Jozef wist wel degelijk waar zijn voorgelacht vandaan kwam en welk grondgebied daarbij hoorde (Lukas 2:4). Maar een groot gedeelte zal blijvend verspreid zijn geweest, ook buiten de grenzen van het beloofde land. Vergelijk de aanhef van de brief van Jakobus aan de twaalf stammen in de verstrooiing (1:1). De aanleiding van de woorden van Jezus is een vraag van de discipelen. In mijn eigen woorden: ‘We hebben alles moeten loslaten om U te volgen... wat krijgen we ervoor terug?’. Waarom stellen de discipelen deze vraag en waarom juist nu? Dat zal alles te maken hebben met wat daarvoor gebeurde, namelijk dat Jezus een gesprek had met de rijke jongeman, die verlangde naar het eeuwige leven. Jezus had tegen hem gezegd: verkoop alles wat je bezit en volg Mij! Maar Jezus voegde daar een belofte aan toe: *je zult een schat in de hemelen bezitten*. Dat zal de discipelen aan het denken gezet hebben: wat zullen wij krijgen, omdat we Jezus volgen... Het eerste woord van Mattheüs 19 vers 27 legt de sterke verbinding tussen deze twee gebeurtenissen.

Nadere vragen

Los van wat we vinden van deze vraag, richten we onze aandacht op het antwoord van Jezus. Hij stelt een ruime

beloning in het vooruitzicht. In een snelle lezing van dit gedeelte lijkt het helder waar het over gaat. Volgelingen van Jezus moeten nu alles loslaten, maar zullen straks, in de eeuwigheid, een veelvoud ontvangen. Het ‘missen’ van dingen nu, weegt totaal niet op tegen de heerlijkheid van de grote toekomst. Maar bij nadere bestudering van de tekst komen toch wel een paar vragen naar boven. Waarom spreekt Jezus over tronen (vers 28)? En gaat het alleen om wat we in de eeuwigheid terugontvangen?

Thuisplekken

Wanneer we met deze laatste vraag vertrekken en we pakken de parallelteksten in de andere evangeliën erbij, gaan we iets verrassends ontdekken. Zowel Markus (10:29-30) als Lukas (18:29-30) spreekt over terugontvangen in de toekomst, maar ook expliciet ‘in deze tijd’. Voor het loslaten van ‘huizen’, ‘familie’ en ‘akkers’, staat dat er in het volgen van Jezus nieuwe ‘huizen’, ‘familieleden’ en ‘akkers’ voor in de plaats zullen komen. Nu al, en daarbij komt straks het eeuwige leven. Het is wel duidelijk in welke richting we moeten denken als het gaat om de vervulling in het ‘nu’. In de nieuwe gemeenschap van het lichaam van Christus, ontstaan nieuwe ‘thuisplekken’, ‘familiebanden’ en worden zelfs bezittingen gedeeld (Handelingen 4:32).

samen luisteren

Jezus zei tegen hen: ‘Ik verzeker jullie: wanneer de tijd aanbreekt dat alles vernieuwd wordt, wanneer de Mensenzoon in majesteit zetelt op zijn troon, zullen ook jullie die Mij gevolgd zijn plaatsnemen op twaalf tronen en rechtspreken over de twaalf stammen van Israël.
(Mattheüs 19:28, NBV21)

Frank Meijer
(chr. geref. predikant en
deputaat Kerk en Israël)

Dat in de eerste gemeente stukken land verkocht werden ten dienste van de gemeenschap en het Evangelie (Handelingen 4:34 en 37), zou erop kunnen wijzen dat in het Nieuwe Testament losser wordt omgegaan met grondbezit van eigen stamgebied dan in het Oude Testament. Maar dat is niet per se noodzakelijk. Wel wordt in de jonge gemeente op een diepe manier invulling gegeven aan de opdracht dat er geen armen mogen zijn. Met Gods zegen tot gevolg voor het land dat als erfdeel in bezit was gegeven (Deuteronomium 15:4).

Tronen

Maar hoe zit het met de tronen? Het doet ons gelijk denken aan wat er in Openbaring staat. Ook daar wordt gesproken over tronen in de hemel (hoofdstuk 4) waar 24 oudsten op zitten. Wie zijn die oudsten? Hooggeplaatste engelen? (zo J. de Vuijst in zijn boek over *De Openbaring van Johannes*). Anderen wijzen erop dat het getal 24 wijst op twaalf voor de stammen van Israël en twaalf voor de apostelen. Zo is Gods volk in het Oude Testament en de gemeente van het Nieuwe Testament voor Gods troon vertegenwoordigd in de aanbidding van Zijn Heerlijkheid (vergelijk ook Openbaring 11:16).

Borstschild van de hogepriester met de 12 edelstenen
(Exodus 28: 29).

Ook in Openbaring 20 komt het spreken over de tronen weer terug. Nu niet in relatie tot de twaalf stammen of de twaalf apostelen. Hier gaat het om allen die vanwege hun geloof gedood waren. Voor een uitleg en duiding van dit hoofdstuk is hier geen plek. We krijgen kortgezegd via deze teksten een inkijkje in welke richting we de betekenis van de tronen moeten duiden: het heersen zal bestaan uit het met Christus oordelen en het prijzen van Gods rechtvaardig oordeel.

Tijd van nieuwe geboorte

Het was al opvallend dat in het antwoord van Jezus aan de discipelen gesproken werd over het oordelen/rechtspreken (NBG-51 sprak over richten) over de stammen van Israël. Zullen de discipelen straks het eindoordeel moeten vellen over het volk Israël met al haar stammen? Zoals al genoemd werd door de profeet Jesaja (3:14). Het gaat m.i. te ver om hier te spreken over de discipelen als de nieuwe stamvaders van het nieuwe Israël. Wanneer zal dat zijn? Het woord dat de (H)SV en de NBG-51 vanuit het Grieks letterlijk vertalen met ‘wedergeboorte’, wordt in de NBV21 omschreven met ‘de tijd wanneer alles vernieuwd wordt’. Het ziet duidelijk op de tijd van Jezus wederkomst, maar door het gebruik van dit woord roept het de vergelijking op van de geboorte van de nieuwe wereld na de zondvloed en ook de periode van herstel van Israël na de ballingschap. De lijn van koning zijn samen met Christus komt aan het einde van de Bijbel terug (Openbaring 22:5). Daarin klinkt de vervulling van de woorden die al in Daniël klonken (7:18 en 27). Het lijkt mij dat we het ‘heersen’ in deze teksten kunnen duiden vanuit hoe God de plaats van de mens in Zijn Schepping bedoeld had: om als onderkoning te zorgen voor Zijn Schepping (Genesis 1:28). «

Gespreksvragen:

1. Op welke manier kunnen de zegeningen van de toekomst u helpen met het loslaten in het hier en nu?
2. Ervaart u het leven in uw gemeente ook als een familieleven?
3. Op welke manier kunt u in dit leven als een onderkoning zorgen voor Gods Schepping?

Video's over de Israëlische jeugd

De oorlog van Israël tegen Hamas en Hezbollah is inmiddels een jaar aan de gang. Veel gegijzelden zitten nog steeds vast. Tijdens het schrijven van dit artikel is er geen zicht op een snelle beëindiging van de oorlog. Pijn en verdriet alom. Waarom dan nu een videoserie over de jeugd van Israël?

Een aantal jaar geleden is het Centrum voor Israël Studies één van de initiatiefnemers geweest voor de oprichting van het Israëlberaad. Veel kerken, kerkelijke organisaties en stichtingen die zich bezig houden met Kerk & Israël in de brede gereformeerde gezindte, ontmoeten elkaar jaarlijks.

Met elkaar delen we ontwikkelingen en stemmen – indien gewenst – activiteiten op elkaar af. Twee belangrijke vragen zijn de afgelopen jaren aan de orde geweest. Allereerst: hoe stimuleren we de aandacht voor Kerk & Israël in de theologische opleidingen? Mooi is dat het gesprek ook iets oplevert: veel participanten steunen op verschillende wijze het nieuwe lectoraat op de CHE.

Jongeren en Israël

De tweede vraag waar veel over gesproken is: hoe houden we jongeren betrokken bij het onderwerp Kerk & Israël?

We leven – helaas – in een tijd van ontlezing. Dat geldt gelukkig niet voor iedereen. Maar als we eerlijk zijn bereiken we – ook in onze achterban – niet alle tieners en jongeren met geschreven tekst. We zijn daarom het gesprek aangegaan met BasiC, onderdeel van het Interkerkelijk Kenniscentrum (IKC). Ons inziens vullen we elkaar mooi aan. Simpel gezegd: als kerken en organisaties hebben we veel kennis van het onderwerp én BasiC heeft een prachtig platform om jongeren te bereiken. Dan de vraag: hoe krijgen we aan-

dacht bij jongeren voor Israël? Dat willen we door video's te maken van jongeren in Israël. Hoe leven ze? Hoe beleven ze hun geloof? Wat doet de oorlog met ze?

De video's

Door de diversiteit van geïnterviewde jongeren komt ook de religieuze diversiteit binnen jodendom en christendom in beeld. We zien Noam, wonend in een kibboets; Talya, een tienermeisje dat moest vluchten voor het geweld van Hamas; David, een religieus Joodse jongere uit het multireligieuze Jeruzalem; Shmuel, een Yeshiva student (Talmoedschool); Lily, een jonge Joodse vrouw die vervangende dienstplicht doet in het

Talya

Shaare Zedek ziekenhuis; Amos en Joel, twee Messiasbelijdende jongeren en Mireal, een christelijk-Arabisch meisje uit de Westbank. Ze vertellen over hun leven in Israël en Palestijns gebied. En vaak komt ook hun geloof ter sprake. Bij het kijken valt op dat de oorlog tussen Israël en Hamas een grote plaats inneemt in de video's. Het idee voor een videoserie is weliswaar ontstaan voor 7 oktober 2023, maar de opnames zijn voorjaar 2024 gemaakt.

Schurende perspectieven

In Nederland klinken luiderachtig allerlei (extreme) meningen over het conflict. Het is waardevol dat we juist van binnenuit horen hoe tieners en jongeren het conflict en de oorlog beleven. Wat zijn de gevolgen voor hun leven? Vanzelfsprekend vertelt elke jongere vanuit het eigen perspectief. En die perspectieven schuren. Ook als kijker kun je misschien een mening beperkt of eenzijdig vinden. Juist als je de ander wilt ontmoeten, is echt luisteren ontzettend belangrijk. En misschien leidt het er toe dat we iets meer zicht krijgen op de complexiteit van het conflict. De teaser en de video's zijn te vinden via deze link: <https://www.youtube.com/watch?v=laraF0xKJis> «

'De bron openhouden'

Sinds een klein jaar is de hervormd-gereformeerde predikant Jacco Overeem, ook columnist in dit blad, medewerker Kerk en Israël bij de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk. Een indruk van zijn werk.

Wat houdt het werk van een medewerker Kerk en Israël in?

De dienstenorganisatie heeft als taak het ondersteunen van het werk van de Protestantse Kerk, de classes en de plaatselijke gemeenten. Voor Kerk en Israël zijn er op dit moment drie parttime medewerkers in dienst. Dat betreft in de eerste plaats een wetenschappelijk beleidsmedewerker, die samen met de synode en haar moderamen verantwoordelijk is voor het beleid van de kerk en de samenwerking met het dienstonderdeel Kerk in Actie. Daarnaast is er een tijdelijk medewerker die vooral als taak heeft om ook jonge generaties meer te betrekken bij het thema. En zelf ben ik vooral verantwoordelijk voor de contacten tussen de dienstenorganisatie, lokale gemeenten en de classicale en plaatselijke commissies voor Kerk en Israël.

In nauwe samenwerking met de Protestantse Raad voor Kerk en Israël, die een werkgroep is van de dienstenorganisatie, mag ik een bijdrage leveren aan het vergroten van de kennis over én het besef van de Joodse wortels van het christelijk geloof, investeer ik in joods-christelijke relaties in Nederland en probeer ik bij te dragen aan het besef van en verzet tegen antisemitisme. De aandacht ligt niet alleen bij wat in de samenleving voortdurend weer de kop opsteekt. Meer nog gaat het om de erkenning dat het anti-judaïsme in onze eigen kerkelijke boezem diepe wortels heeft. Voeden we zelf, bewust of onbewust, in prediking, catechese enz. misschien anti-joodse sentimenten?

De verbondenheid met het joodse volk is 'onopgeefbaar', zegt de protestantse kerkorde. Tegelijk voelt een stroming er weinig verbondenheid mee. Hoe gaan jullie als dienstonderdeel om met de onenigheid over dit thema?

Het is duidelijk dat de terroristische aanval van Hamas van 7 oktober en de daaropvolgende oorlog in Gaza, het gesprek ook binnen de kerk op scherp heeft gezet. Hoewel 'Kerk in Actie' het onderdeel van de kerk is dat partnerschappen heeft in zowel Israël als in de Palestijnse gebieden en voor ons als 'Kerk en Israël' de focus ligt op (de Joodse gemeenschap in) Nederland, kunnen en willen ook wij er in de praktijk niet omheen. Waarom zou het of-of zijn in plaats van en-en? We zijn onopgeefbaar verbonden met het volk Israël (dat staat niet los van de 'staat' Israël, maar valt er ook niet mee

samen!) en tegelijk zijn Palestijnse christenen onze oecumenische partners. We blijven proberen om de tegenstellingen te overstijgen door vast te houden aan de meervoudige verbondenheid met zowel Joden als Palestijnen.

U signaleerde eerder 'Israëlmoeheid' in de kerken. Hoe probeert u de betrokkenheid weer te stimuleren?

Door te proberen iedere keer toch maar weer het onderscheid te maken tussen theologische bezinning en de politieke vertaling ervan. Want juist het politieke conflict en de polarisatie daaromheen zorgen ervoor dat velen het bredere gesprek over kerk en Israël liever uit de weg gaan. Juist vanwege alle emoties die het oproept. Maar dat kan niet, want het gaat uiteindelijk om de bron waaruit het christelijk geloof is voortgekomen en de wortels ervan. Ik wil dan ook blijven proberen om mijn steentje eraan bij te dragen dat deze bron openblijft. Dat kan alleen maar door deze binnen de kerk steeds weer onder de aandacht te brengen en met het jodendom in gesprek te blijven. Hopelijk leidt het tot meer waardering voor de Joodse bronnen en verdere verrijking van het eigen geloof én dat van de gemeente. «

De Joodse Raad

Het nemen van verantwoordelijkheid staat in Nederland hoog aangeschreven. Het 'wij nemen verantwoordelijkheid' komt regelmatig langs in de politiek als de vraag klinkt waarom een partij deelneemt aan bepaalde coalitie. Maar hoe ver ga je in het nemen van verantwoordelijkheid? En hoe doe je dat als de overheid een ethisch vacuüm creëert?

Die vragen dringen zich op bij het kijken van 'De Joodse Raad'. Een indringende serie die de Evangelische Omroep afgelopen voorjaar uitzond en die nog altijd te zien is op NPO.nl. Op 13 juni won de serie de Zilveren Nipkowschijf, een prestigieuze Nederlandse televisieprijs. En dat is niet voor niets. Met overtuigend acteerwerk en in een herkenbaar decor biedt de serie een aangrijpende en

vaak onthutsende inkijk in de donkerste jaren van de afgelopen eeuw. Te zien is op welke doortrapte manier de Joodse bovenlaag door de Duitsers medeplichtig wordt gemaakt aan de deportatie van de Joden uit Nederland. Het schokkende is dat goede mensen gedrongen werden tot foute keuzes en dat voor de kijker heel invoelbaar wordt hoe dat kon gebeuren.

Het 'nemen van verantwoordelijk-

heid' blijkt daarin een heel belangrijke drijfveer en in combinatie met een glijdende schaal blijken de hoofdrolspelers weerloos voor de Duitse tactiek. Dat laat de kijker achter met de vraag: 'en ik, hoe zou ik het gedaan hebben in die omstandigheden?' Bij de serie verscheen ook de documentaire 'Werktuig van de nazi's' waarin onder andere de nog levende secretaresse van de raad, Mirjam Bolle-Levie, geïnterviewd wordt. Voor wie niet wil vergeten wat zich afgespeeld heeft en wil nadenken over het eigen morele kompas wanneer je onder grote druk komt te staan, is zowel serie als documentaire een absolute aanrader. «

Wim de Bruin

Serie Israël en de kerk

Sinds 1992 kennen de Geref. Gemeenten een Deputaatschap voor Israël. Dit doet onder meer aan leetuurverspreiding: Bijbels en boeken onder joden, onder de eigen leden de *Israëlbode* en vorig jaar een handvol brochures, waarvan ik er enkele noem.

Een deeltje behandelt het veelkoppige monster van het antisemitisme. R. Bisschop schrijft dat er talloze signalen zijn dat zich een meer geweldadige vorm ontwikkelt. Daarvan hebben we het afgelopen jaar inderdaad heel wat voorbeelden gezien, terwijl er veel onder de radar blijft. Boeiend is *In de schaduw van de oorlog*, de neerslag van synoderapporten. Ds. L. de Wit geeft exegetische beschouwingen over de vraag of het bijbels is schuld te belijden

voor het voorgeslacht. Dit gaat soms opzichtig snel: één alinea voor de belijdenissen in Daniël 9 en Ezra 9. De generale synode van de Geref. Gemeenten concludeerde in 2022 tot 'geen schuldbelijdenis', maar wel 'een ootmoedige houding'. Er is in ieder geval gedeeld ongemak. Veel grondiger is het historisch onderzoek van E.G. Bosma en L. Vogelaar naar de houding van het kerkverband tijdens de bezettingsjaren. Hiervoor zijn de archieven van de classes en synodes, van 57 gemeenten en van het NIOD geraadpleegd. De oogst in de beknopt geformuleerde bronnen is mager. Soms was er protest, over het geheel is het beeld dat van een weifelende houding en een gebrek aan steun voor de vervolgte joden. Maar wat er

precies wel en niet gebeurde en hoe het draagvlak hiervoor was, is slechts fragmentarisch te achterhalen. Hier is onderzocht wat ik gemist heb toen in 2020 een interkerkelijke werkgroep een schuldbelijdenis en gebed formuleerde, met als gevolg dat deze teksten een detailniveau hadden om je hier en daar bij af te vragen: doen we hiermee onze voorouders recht?

H. Ligtenberg publiceerde een beknopt, helder en informatief overzicht van 75 jaar Israël, evenals de andere brochures verkrijgbaar via de webshop van het deputaatschap. «

Niels van Driel